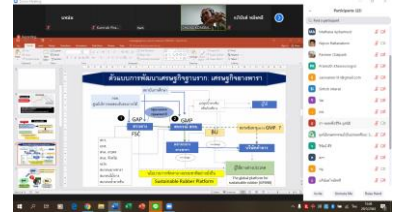
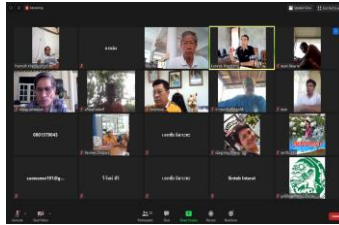
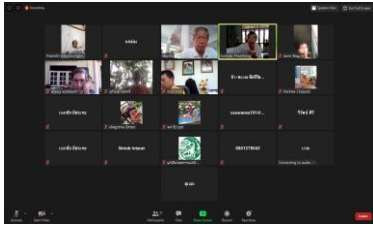

รายงานมหกรรมพันธกรรมพื้นบ้าน ๔ ภาค
เสวนา”ผักพื้นบ้านในสวนยางยั่งยืน พันธุ์ปลูกรักษาและอาหารให้ชุมชน” ผ่านโปรแกรม ZOOM
วันศุกร์ที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๓

ผู้เข้าร่วมเสวนาจำนวน ๒๔ คน

■ กล่าวแนะนำสถานที่และชี้แจงวัตถุประสงค์ โดย นายสินธพ อินทร์ตัน นายกอบต.ท่าข้าม

- อาชีพหลักของชุมชนตำบลท่าข้าม คือการทำสวนยางพารา โดยการขายน้ำยางเป็นหลัก และได้เพิ่มกิจกรรมพืชร่วมยาง เช่น ปลูกไม้เศรษฐกิจผสมผสาน ปลูกพืชผักพื้นบ้าน การเลี้ยงผึ้งโพรงไทยหรือผึ้งถั่วลิสง ลดการใช้สารเคมี เป็นการรักษาสິงแวดล้อมไปด้วยในตัว
- ผลจากการปลูกพืชร่วมยาง คือ น้ำยางจะมีความเข้มข้นมากกว่าการทำสวนยางเชิงเดี่ยว รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์แหล่งที่อยู่ของพืช
- ในพื้นที่ตำบลท่าข้าม มีโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชเฉลิมพระเกียรติฯ โดยการส่งเสริมของ อบต.ท่าข้าม และมีการจัดทำหลักสูตรการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในเรื่องของการเลี้ยงผึ้ง มีกิจกรรมเพาะเห็ด แคร่งเป็นอาหาร และกิจกรรมการจัดการน้ำหรือฝายมีชีวิต ซึ่งทั้งหมดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่ทำร่วมกับชุมชน
- กิจกรรมเสวนาครั้งนี้ เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การปลูกพืชร่วมยางในชุมชนแต่ละชุมชน ซึ่งจะได้มีการแลกเปลี่ยนและนำประสบการณ์ของแต่ละพื้นที่ไปปรับใช้กันต่อไป

■ กล่าวเปิดงาน โดยนายเดชา ศิริภัทร ประธานมูลนิธิข้าวขวัญ

- พัฒนาการและความสำคัญของพันธกรรมพื้นบ้าน
- เริ่มจากพัฒนาการของมนุษย์สมัยยุคหินเก่า หินกลาง และยุคหินใหม่ที่มีการพัฒนาในการใช้อาวุธเพื่อการหาอาหาร โดยใช้สติปัญญาในการประยุกต์ใช้ในแต่ละยุคสมัย
- ยุคหินใหม่เป็นยุคที่เกิดระบบเกษตรกรรมขึ้น เมื่อประมาณ ๑๐,๐๐๐ ปีที่แล้ว คนเริ่มเอาสัตว์มาเลี้ยง และมีการ

- เพาะปลูก มีการย้ายที่อยู่ตามสัตว์และพืชที่เปลี่ยนไป เช่น กลุ่มผีตอเหลือง จนถึงยุคที่คนมีสติปัญญาพอในการนำสัตว์มาเลี้ยง นำพืชมาปลูก
  - เมื่อคนเริ่มตั้งหลักปักฐานมีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง มีอาชีพต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย จึงเกิดเกษตรกรรมขึ้น เพื่อนำสัตว์เลี้ยง หรือพืชมาปลูกในความดูแลของเรา
  - การนำพืชป่า สัตว์ป่ามาปรับปรุงพันธุ์ เป็นภูมิปัญญาในอดีต เรียกว่าเป็นการคัดเลือกให้เหมาะกับสภาพที่นำมาปลูกหรือนำมาเลี้ยง เช่น การนำควายป่ามาเลี้ยง การนำข้าวป่ามาคัดเลือกเป็นพันธุ์ข้าวพื้นบ้าน จากเมล็ดเล็กเป็นเมล็ดโต พันธุ์กรรมเกิดจากระบบเกษตรกรรมที่คนนำมาปรับให้เหมาะกับการดำรงชีวิต ทำให้มีคุณภาพที่ดีกว่า
  - จนกระทั่งปัจจุบันเกิดสังคมที่ซับซ้อนก้าวหน้ามากขึ้นและเกิดสังคมเมือง เป็นสังคมระบบข้อมูลข่าวสาร มีการผสมพันธุ์บวกกับการคัดเลือกพันธุ์ ทำให้ได้พันธุ์กรรมใหม่ที่ดีขึ้น การผสมพันธุ์เป็นขั้นตอนหนึ่งในการพัฒนาระบบเกษตรกรรม
  - ยุคอุตสาหกรรม มีการปฏิบัติเชิงวิทย์ เป็นการนำเกษตรกรรมมาเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรม เมื่อประมาณ ๖๐ ปีที่แล้วมีการปรับปรุงพืชสำคัญ เช่น ข้าว ข้าวสาลี ข้าวฟ่าง ฯลฯ เพื่อให้เหมาะสมกับระบบเกษตรกรรมแผนใหม่ จากข้าวต้นสูงก็เป็นข้าวต้นเตี้ย ผลผลิตสูงขึ้น อาศัยระบบน้ำนอกชลประทาน มียาปราบวัชพืช มีการใช้ปุ๋ยเคมี แต่ในขณะเดียวกันในการเพิ่มลักษณะผลผลิตทำให้พืชอ่อนแอ ซึ่งต้องใส่ปุ๋ย ฉีดยาควบคุมน้ำ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มากกว่าที่ธรรมชาติจะมอบให้ได้ ต้องพึ่งพาระบบอุตสาหกรรมที่ผลิตสารเคมี และพึ่งระบบตลาด เนื่องจากระบบทำกินอย่างเดียวไม่เพียงพอ
  - ระบบเกษตรกรรมแบบใหม่ ใช้ระบบที่ผลิตโดยบริษัท เช่น เมล็ดพันธุ์ ต้องใช้เครื่องจักร ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า เกษตรกรจะกลายเป็นระบบการผลิตแบบใหม่ แม้บางครั้งต้องผลิตเองก็ต้องขายทั้งหมด เพราะถูกกำหนดทุกอย่างจากระบบตลาด เป็นการกำหนดที่ต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิต เกษตรกรกลายเป็นเบี้ยล่าง มีความยากจนลง ต้องพึ่งพาคนอื่นมากขึ้นทุกวัน เกษตรกรพึ่งตนเองไม่ได้ และพึ่งพากับระบบทุกระบบ
- **แนวทางและทางออกของเกษตรกร**
- การปลูกแบบเกษตรกรรมยั่งยืน การพึ่งพาตนเอง โดยการปลูกเพื่อบริโภคเอง ใช้พันธุ์กรรมของตัวเอง ควบคุมปัจจัยการผลิตได้ และที่สำคัญ ต้องควบคุมพันธุ์กรรมให้ได้ก่อน เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่สุด
  - ต้องศึกษาปัญหา และย้อนกลับไปที่ดินเหตุ เพื่อค้นหาสิ่งที่จะปรับ ปรับปัจจุบัน เพื่อแก้ไขอดีต
  - หากเราจะนำพันธุ์พืชใหม่ๆ มาใช้ เราต้องรู้เท่าทัน ว่าเราคือใคร เราจะไปไหน ที่ผ่านมารวมมีอะไร ผิดพลาดไปบ้าง และเราจะพัฒนาของใหม่มาต่อยอดได้อย่างไร แล้วอนาคตจะดีกว่าที่เคยผ่านมา
  - การเกษตรเป็นความจำเป็นของชีวิต ไม่ว่าจะเป็อาหารที่อยู่ยารักษาโรค การเกษตรเป็นการพึ่งตนเองได้ในภาวะโควิด ๑๙ สิ่งที่เราต้องใช้คือ ปัจจัยสี่ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น หากไม่เกิดวิกฤติบางที่เราไม่รู้ว่าจะชีวิตอยู่ได้อย่างไร เพราะบางที่เราไม่ค่อยสนใจชีวิต แต่สนใจอย่างอื่นมากกว่า ซึ่งเงินไม่สามารถตอบปัญหาสุขภาพหรือคุณภาพชีวิตได้ทั้งหมด
  - เกษตรอินทรีย์เป็นการทำเกษตรเพื่อชีวิตตัวเอง เมื่อถึงเวลาคนรวยก็เลือกเกษตรอินทรีย์เพื่อกินก่อน ไม่ได้คิดเพื่อขาย เกษตรกรเองต่างหากที่ผลิตอาหารแยๆ ตัวเองไม่กล้ากิน และคิดว่าจะขายได้แพงๆ
  - การใช้พันธุ์กรรมต้องเลือก พันธุ์กรรมที่ดี ซึ่งมีจากธรรมชาติ เกษตรกรคัดเลือกและเก็บใช้เอง
  - ทำอย่างไรให้เกษตรกรรู้ว่าคุณค่าของเกษตรกรรมยั่งยืน มีมากกว่าด้านเศรษฐกิจ
  - พันธุ์กรรมที่ดีต่อสุขภาพ ต้องเป็นพันธุ์กรรมที่เกษตรกรหรือผู้บริโภคพัฒนาขึ้นมา เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเอง

- ต้องทำพันธกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่ของตัวเองเพื่อบริโภคในครัวเรือน เมื่อเหลือจึงแบ่งปันให้ผู้บริโภคในราคาที่เป็นธรรม ซึ่งจะอยู่ได้ทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค ซึ่งดีต่อทุกฝ่าย
- เกษตรกรต้องพัฒนาระบบเกษตร พันธุกรรมของตัวเอง ทำตลาดที่เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม
- พันธุกรรมยังยืนอย่างเดียวไม่พอ ต้องมีความเหมาะสม และมีความหลากหลาย ซึ่งเป็นหน้าที่ของเกษตรกรแต่ละที่ต้องพัฒนาพันธกรรมนั้น ๆ ให้เหมาะสมกับพื้นที่ วัฒนธรรมของตัวเอง
- ตราบใดที่เกษตรกรยังไม่ยั่งยืน เกษตรกรก็อยู่ไม่รอด ซึ่งระบบเกษตรกรรมต้องสอดคล้องในแต่ละพื้นที่ ภูมินิเวศน์ เกษตรกรต้องพัฒนาพันธกรรมนั้น ๆ ขึ้นมาเอง หากพันธกรรมไม่ยั่งยืน เกษตรกรก็จะเสื่อมโทรมลงไปเรื่อย ๆ

■ ผักพื้นบ้านในสวนยางยั่งยืน พันคลังยาและอาหารให้ชุมชน

วิทยากรโดย

๑. นายสุนทร รัชชรงค์ กรรมการการยางแห่งประเทศไทย (กยท.)
  ๒. นายอภิวัฒน์ หมดหลี ประธานศูนย์เรียนรู้เกษตรกรรมธาตุ ๔
  ๓. นายสมนึก หนูเงิน ประธานเครือข่ายอนุรักษ์และพัฒนาลุ่มน้ำรัตนภูมิและโครงการสวนยางยั่งยืน
  ๔. นายอาทร สุขสว่างผล ผู้ประสานงานโครงการสวนยางยั่งยืน
  ๕. นายบุญมี แป้นจันทร์ ผู้อำนวยการการยางแห่งประเทศไทย หาดใหญ่
- ดำเนินรายการโดย นายกำราบ พานทอง ประธานเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคใต้

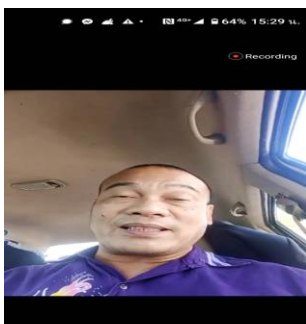
■ นายบุญมี แป้นจันทร์ ผู้อำนวยการการยางแห่งประเทศไทย หาดใหญ่

- สถานการณ์ยางพาราในภาวะโควิด ๑๙ ในฐานะหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ที่ต้องรับผิดชอบพี่น้องเกษตรกรชาวสวนยางทั่วประเทศ ตอนนี้ ๘๕ % ที่ต้องพึ่งพาจากตลาดต่างประเทศ ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ ประเทศที่ต้องการใช้อย่างพาราหยุดรับซื้อ มีการชะลอตัวการส่งออก
- อาชีพการเกษตรทุกอาชีพได้รับผลกระทบหมด ไม่สามารถส่งออก และทำการค้าขายได้ การที่เราทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยวจะไม่สามารถหามาตรการมารองรับได้ทัน แต่หากมีการทำเกษตรทางเลือก ปลูกพืชอย่างหลากหลาย จะทำให้มีทางเลือกที่หลากหลายด้วย
- การแก้ปัญหาเรื่องราคายางตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลมีความพยายามในการแทรกแซงราคา ในช่วงที่ราคายางพาราปรับตัวสูงขึ้น โดยเฉพาะในช่วงราคายางพาราสูงถึงกิโลกรัมละ ๑๐๐ บาท และเมื่อราคายางตกต่ำมาอีก ทำให้เราเรียนรู้ที่จะปรับตัวกันมากขึ้น
- ในอดีตในสวนยางมีพืชต่าง ๆ มากมาย มีไม้ยืนต้น ไม้ผล ผัก ต่าง ๆ แต่หลังจากราคายางปรับตัวสูงขึ้นพี่น้อง

- เกษตรกรส่วนหนึ่งกลับมาทำเชิงเดี่ยวมากขึ้น เป็นการทำลายความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ไปด้วย
- ตั้งแต่ปี ๒๕๓๓ เป็นต้นมา การยางได้มีนโยบายในการเว้นพืชในสวนยาง ในตอนแรกๆ ให้เกษตรกรเว้นพืชอื่นได้ไร่ละ ๑๐ ต้น ต่อมาขยายเพิ่มเป็น ๑๕ ต้น ให้มีไม้ป่าหรือไม้อื่น ๆ เว้นไว้ในพื้นที่ได้ โดยมีนโยบายส่งเสริมกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง เพื่อให้พี่น้องเกษตรกรได้มีทางเลือก
  - ปัจจุบัน เล็งเห็นว่าการทำพืชเชิงเดี่ยวไม่ใช่ทางที่ถูกต้อง สิ่งที่แน่นอนคือ การหันมาปลูกพืชทดแทน ซึ่งตอนนี้มีให้เลือก ๕ แบบ ในการปลูกแทน คือ
    - ๑) โคนยางปลูกแทนด้วยยางพันธุ์ดี
    - ๒) โคนยางเก่าปลูกแทนด้วยยางพันธุ์ดี โดยใช้ต้นกล้าหรือเมล็ดพันธุ์หรือการติดตามแปลง
    - ๓) โคนยางปลูกแทนด้วยไม้ยืนต้น ไม้ผลที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ
    - ๔) โคนยางปลูกแทนด้วยปาล์มน้ำมัน
    - ๕) โคนยางปลูกแทนด้วยเกษตรผสมผสาน ซึ่ง ในข้อ ๕ แบ่งย่อยออกเป็น ๒ ข้อ คือ
      - ๕ (๑) เกษตรผสมผสาน อนุญาตให้ปลูกยางเป็นพืชหลัก โดยลดจำนวนต้นยาง จาก ๗๖ ต้น เหลือ ๔๐ ต้นต่อไร่ และขยายระหว่างแถวยางให้เพิ่มขึ้น แล้วเพิ่มไม้เศรษฐกิจหรือพืชชนิดอื่น
      - ๕ (๒) ปลูกพืชไม้ผลยืนต้น เป็นรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ ตอนนี้อย่างให้ทุนไร่ละ ๑๖,๐๐๐ บาท เป็นการเปิดโอกาสให้พี่น้องเกษตรกรได้มีทางเลือก
  - อนาคต มีมาตรการปรับเหลือ ๓ แบบ คือ
    - ๑) แทนด้วยยางพันธุ์ดี
    - ๒) ปลูกแทนด้วยไม้ผลหรือไม้ยืนต้น
    - ๓) เกษตรกรรมยั่งยืน เช่น วนเกษตร เกษตรทฤษฎีใหม่ สวนผสมผสาน สวนสมรม ซึ่งขึ้นอยู่กับเกษตรกรว่าจะเลือกปลูกแบบใหม่ โดยเจ้าหน้าที่การยางจะให้คำแนะนำในการจัดรูปแบบที่เหมาะสม แนวโน้มการยางแห่งประเทศไทย มีการปรับให้พี่น้องเกษตรกรได้มีทางเลือกมากขึ้น ในการปลูกยางทดแทน
  - ผลกระทบเรื่องราคายาง ตอนนี้ราคาน้ำยางสูงกว่าราคายางแผ่นรมควัน พี่น้องเกษตรกรที่รวมตัวกันผลิตรยางแผ่นรมควันตอนนี้ตลาดต้องการน้ำยางสดมากกว่า ซึ่งตอนนี้เกษตรกรต้องมีการปรับตัว
  - การยาง ได้มีการปรับเปลี่ยน ให้เกษตรกรสามารถปลูกยาง กำหนดไม้ยืนต้นชนิดอื่น แบ่งเป็นประเภท เช่น กระท้อน ขนุน เงาะ จำปาตะ ทับทิม ทูเรียน มะขาม มะกอก มะนาว มะปราง มะเฟือง มะไฟ ลิ้นจี่ อาโวคาโด อินทผลัม ฯลฯ ส่วนไม้ยืนต้นให้ใช้บัญชีตามพรบ.สวนป่า ๒๕๕๘ ซึ่งมีรายชื่อพันธุ์ไม้ที่ปลูกได้จำนวน ๕๘ ชนิด ซึ่งการยางสามารถเปิดให้ปลูกได้ นอกจากนี้ การยางได้กำหนดว่าไม้ชนิดอื่น ๆ ที่สามารถปลูกได้ เช่น กาแฟ ขี้เหล็ก ตาลโตนด ไม้ประ เนิยงนก มะม่วงหิมพานต์ ไม้มะฮอกกานี หม่อน หมาก และอนุญาตกรณีปลูกแทนไม้ผลชนิดอื่นนอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ ให้ผู้ว่าการยางแห่งประเทศไทยอนุมัติการปลูก ซึ่งแสดงว่าตอนนี้สามารถปลูกได้ทุกอย่าง

■ นายสุนทร รัชร์รงค์ กรรมการการยางแห่งประเทศไทย (กยท.)

- ได้มีการแต่งตั้งคณะทำงาน คือ คณะทำงานป่าไม้ คณะทำงานยางยั่งยืน และคณะทำงานศึกษาสวนยางยั่งยืน ในพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ขณะนี้มีพี่น้องประมาณ ๔๐๐,๐๐๐ ราย ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ โดยศึกษาภายใน ๒ เดือน ผลการศึกษาจะเข้าสู่กรม. ในวันที่ ๑ มิถุนายน

๒๕๖๓ ซึ่งคณะทำงานจะต้องนำเสนอเข้าที่ประชุมเพื่อการ
พิจารณา

- กรณีของสวนยางยั่งยืน คือ เรื่องการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ซึ่งน้ำยางและไม้ยางต้องสามารถตรวจสอบที่มาที่ไปได้ เป้าหมายที่วางไว้คือ การใช้สวนยางยั่งยืนเป็นฐานไปสู่มิติอื่น ๆ รวมทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม
- ในการทำงานของคณะทำงานยางยั่งยืน ตั้งเป้าหมายไว้ คือ มีกลไกในการขับเคลื่อนในการทำสวนยางยั่งยืน โดยมีคณะทำงานเรื่องการทำสวนยางยั่งยืน และขอสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลเพื่อสร้างแรงจูงใจในเรื่องของการทำสวนยางยั่งยืน เสนอให้ กยท.จ่ายเงิน ๑๖,๐๐๐ บาท/ไร่ โดยจะขอสนับสนุนงบประมาณจากรัฐปีละ ๒,๐๐๐ ล้าน ขยายพื้นที่สวนยางยั่งยืน ๒๐๐,๐๐๐ ไร่ ภายใน ๑๐ ปี
- คณะทำงานศึกษาสวนยางยั่งยืนในพื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ซึ่งมีพื้นที่ ๖ ล้านไร่ เป็นประเด็นเร่งด่วนที่ต้องแก้ปัญหา ซึ่งต้องรีบดำเนินการให้เสร็จภายในปี ๒๕๖๔ ซึ่งได้มีการนำไปสู่การผลักดันในพื้นที่ที่มีปัญหาด้านเอกสารสิทธิ์ หรือที่อยู่ในพื้นที่เขตป่าอนุรักษ์ ซึ่งใน ๖ ล้านไร่ เป็นพื้นที่ในกลุ่มน้ำ ๓ ล้านไร่ และมีเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ป่าสงวน ๒๕๐๗ ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒
- ปัญหาที่พบคือ ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ไม่สามารถกรีดยางได้ แต่เมื่ออายุ ๒๐-๓๐ ปี ต้องมีการโค่นยาง และนโยบายยังมีข้อจำกัดว่าการปลูกแทนต้องปลูกด้วยเมล็ด หรือติดตามแปลงเพื่อให้ยางมีรากแก้ว เป็นการป้องกันการชะลอของน้ำ
- ข้อตกลงร่วมกันในการแก้ปัญหา คือ ส่งเสริมการปลูกไม้สามอย่างประโยชน์สี่อย่าง ใช้แนวคิดสวนยางยั่งยืน เข้าไปส่งเสริม

นายอภิรักษ์ หมดหลี่ ประธานศูนย์เรียนรู้เกษตรกรรวมใจ ๔

- จากบทเรียนในเรื่องของพืชร่วมยาง อดีตเรียกปายางเมื่อก่อนเราเข้าไปปายางเรามีความสุข สนุก เพราะมีความหลากหลาย อากาศเย็นสบาย มีความร่มรื่น มีทุกอย่างอยู่ในปายางทั้งหมด แต่ปัจจุบันคนคิดที่จะเปลี่ยนแปลงระบบให้เกิดการทันสมัย นำเทคโนโลยีสมัยใหม่ แต่ทำให้สิ่งแวดล้อมแย่ลง
- บทเรียนที่เห็นคือ พันธุกรรมพืช พันธุกรรมสัตว์ ระบบนิเวศน์เสื่อมลงหายไป เมื่อก่อนสิ่งไหนที่ขึ้นเองได้เราก็ไม่ตัดทิ้ง เพียงแต่เราให้อยู่ระหว่างแถว ให้มันอยู่ได้ โดยไม่ต้องใส่ปุ๋ย มีการปลูกด้วยเมล็ด มีรากแก้วหยั่งลึก มีไม้หลากหลาย หลายชั้นทำให้ระบบนิเวศน์ดีขึ้น มีป่าปกคลุมอยู่ หากทำได้อย่างนี้ชีวิตจะกินดีอยู่ดีได้ พืชบางชนิดไม่ต้องปลูก เพราะมีนก กระรอก กา เอามากิน ทำให้พันธุกรรมพืชไม่ต้องปลูก ไม่สูญหาย หากเรายังอนุรักษ์ระบบเหล่านี้ไว้
- ภายใต้วิกฤติโควิด คนที่ทำสวนยางยั่งยืน จะไม่ได้รับผลกระทบ อย่างน้อยมีผักกิน มีผักขาย ถ้าเราทำสวนยางยั่งยืน โดยการเว้นไว้ ไม่ต้องปลูกใหม่ มีไม้ใช้สอย มีเถาวัลย์ ยานสะบ้า ไม้ไผ่ สมุนไพร ซึ่งทำไมเราต้องไปทำลาย เพราะสามารถสร้างมูลค่าให้กับเราได้มากมาย
- อาหารหากอยู่ในมือเรา ถือว่าเป็นของวิเศษ เป็นอาหารที่ปลอดภัย กินแล้วสุขภาพปลอดภัย หากเราไปกินอาหารไม่ดี ถือว่าเป็นอาหารที่จอมปลอม
- ทำอย่างไร ให้พื้นที่หรือภูมิวิเวศน์ทุกอย่างดีขึ้น ไม่ต้องใช้สารเคมีใด ๆ ทั้งสิ้น หากทำระบบนิเวศน์ให้ดีอากาศดี ดินดี น้ำดี สิ่งแวดล้อมก็จะดีขึ้นเอง
- หากเราปลูกพืชเชิงเดี่ยว จะมีพื้นที่ที่เสียโอกาสไปเยอะมาก ทำอย่างไรให้มีทั้งผัก สัตว์และไม้ยืนต้น หากเราช่วยกันผลักดันร่วมกับทุกหน่วยงาน จะทำให้เกิดสิ่งเหล่านี้ขึ้นมา
- ต้องหาภาคีเครือข่ายระดับท้องถิ่น ตำบล และระดับจังหวัด ซึ่งมีพื้นที่ตัวอย่างให้เห็นมากมาย จากการที่ริเริ่มแนวคิดปายางยั่งยืน จนปัจจุบันหลายครอบครัวมีภูมิคุ้มกัน มีความอยู่ดีกินดี สร้างรายได้ ส่งลูก

เรียนหนังสือได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนกันมาอย่างยาวนาน ในช่วงราคายางตกต่ำก็ส่งผลกระทบต่อกลุ่มนี้ น้อยมาก เพราะยังสามารถเก็บผักเหมียง ผักกูด หน่อไม้ มีกิน เหลือขาย

■ แลกเปลี่ยน/แสดงความคิดเห็น

- การสงเคราะห์การทำสวนบางส่วนหนึ่งเกิดจากนโยบายของกองทุนฯ ทำให้มีการโค่นยางออกหมด แต่ปัจจุบันรัฐกลับหันมาส่งเสริมเกษตรผสมผสานกันมากขึ้น ซึ่งเกษตรกรหลายคนอยากทำ แต่มีข้อจำกัดหลายอย่าง อยากให้มีการบังคับว่าหากมีการขุดปลูกยาง ต้องปลูกร่วมพืชร่วมยางหากไม่ปลูกพืชร่วมยาง การยางจะไม่ให้สงเคราะห์กองทุน โดยเสนอรูปแบบหลากหลายที่นอกเหนือจากยาง ต้องมีแรงจูงใจ ซึ่งต้องมีกฎเกณฑ์ที่เป็นกติการ่วมกัน
- สภาพแวดล้อมแต่ละพื้นที่ ไม่เหมือนกัน สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย ระบบดิน ระบบน้ำ ไม่เหมาะสมกับการปลูกพืชร่วมยาง ไม่เหมาะกับการปลูกผักเหมียง มีปัญหาเรื่องการตลาด ซึ่งข้อจำกัดดังกล่าวทำให้ไม่สามารถปลูกพืชร่วมยางได้
- ทางภาคอีสาน ตอนนี้มีปัญหาเรื่องราคายางตกต่ำ และแห้งแล้ง เกษตรกรเริ่มกลับมาปลูกข้าว มันสำปะหลัง และอ้อย กันอย่างเดิม หลายคนถอยกลับมาตั้งหลักใหม่ เอายางออก และปลูกอ้อยและมัน ที่เป็นพืชหลักของคนอีสาน ในพื้นที่ยังไม่สามารถใช้วิธีคิดเรื่องพืชร่วมยางไปส่งเสริมได้ โดยรวมยังไม่มั่นใจว่าจะสร้างรายได้อย่างยั่งยืน พื้นที่ภาคอีสานทำงานร่วมกับกยท. น้อยมาก ส่วนใหญ่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับกองทุนสวนยาง พื้นที่ปลูกยางตาซอย ตอนนี้ได้เลิกปลูกยางแล้ว ปลูกประมาณ ๔ ปี แล้วยางไม่โต และคนที่ปลูกประมาณ ๑๐ ปีแล้ว บางแปลงไม่สามารถเปิดกรีดได้ เพราะน้ำยางไม่ออก
- ในเชิงนโยบายเห็นภาพชัดเจนมากขึ้น เริ่มเห็นความสำคัญของการสร้างความหลากหลายในพื้นที่สวนยาง และเริ่มปฏิบัติการมากขึ้น การทำงานของภาคประชาชนตั้งแต่ปี ๒๕๓๓ ใช้เวลานานมากกว่าจะเกิดผลให้ กยท. เห็นภาพชัดเจนมากขึ้น จุดที่สำคัญคือ ความยากของสวนยางยั่งยืน เกษตรกรบางกลุ่มติดข้อจำกัดในเรื่องระบบนิเวศน์และเศรษฐกิจสังคม สามารถปรับได้ยาก เกษตรกรบางกลุ่มมีข้อจำกัดด้านความพร้อมในเรื่องของพื้นที่น้ำ ดิน ตลาด ในระบบห่วงโซ่อุปทานต้องมีการเตรียมการทางด้านการตลาด พืชร่วมยางบางชนิดตลาดรองรับแต่บางชนิดตลาดยังไม่มีกำลังซื้อ และเกษตรกรบางกลุ่มยังไม่พร้อมไปสู่การปรับเปลี่ยนเป็นสวนยางยั่งยืน ควรเน้นในเรื่องของการสร้างสวนยางยั่งยืน ในเรื่องผลผลิตต่อไร่ให้มากขึ้น การพัฒนาเทคนิคต่าง ๆ เช่น การกรีด การใส่ปุ๋ย การดูแลรักษา พยายามทำให้สวนยางปรับเข้าสู่มาตรฐาน โดยต้องสร้างความเข้มแข็งของสหกรณ์ ซึ่งมีการปรับสหกรณ์ไปสู่มาตรฐาน GMP และมาตรฐานอื่น เวลามองสวนยางยั่งยืนต้องมีการขยายกรอบไปสู่ความยั่งยืนระดับโลกด้วย
- หากเราจะอยู่ให้มีความสุขบนโลกนี้ต้องอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อม และต้องคำนึงว่าเรารังแกสิ่งแวดล้อมด้วยหรือไม่ เราจะเอาชนะสิ่งแวดล้อมไม่ได้ แต่เราปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้อยู่ร่วมกับเราได้อย่างไร เราต้องอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อม หากสิ่งแวดล้อมเปลี่ยน เราก็ถือโอกาสปรับเปลี่ยน จัดระบบใหม่ เกี่ยวกับภูมิคุ้มกันด้านอาหาร ด้านชีวภาพ บางสิ่งเรายิ่งทำยิ่งทำลายตนเอง
- ในสวนยางต้องมีการสร้างความมั่นคงอย่างอื่นด้วย เช่น ผลไม้ ลองกอง การทำความเข้าใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนวิถีและรูปแบบ โดยใช้หลักเกษตรทฤษฎีใหม่ เช่น การปลูกทุเรียนในสวนยาง ซึ่งได้ผลผลิตดี นอกจากการสร้างความมั่นคงทางอาหาร พืชเศรษฐกิจอย่างอื่น สามารถปลูกร่วมกับยางพารา ไม่ว่าจะป็นมังคุด ลองกอง การเลี้ยงผึ้ง ผลไม้ผสมผสาน ได้ผลผลิตที่ดี แต่ทั้งนี้เกษตรกรต้องกล้าเปลี่ยนที่จะทำ

เกษตรกรแบบเดิม ๆ ทำอย่างไรให้เกิดการเรียนรู้ในการวางแผนการผลิตที่หลากหลาย มีพันธุ์พืชเป็นของตัวเอง การเพิ่มมูลค่า การเพิ่มวิธีการใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดการจัดการ เป็นการเสริมความมั่นใจให้กับพี่น้องเกษตรกรได้

- กยท.มีนโยบายในการส่งเสริมการปลูกพืช ไม่ว่าจะเป็พืชสมุนไพร หรือไม้โตเร็วที่ไม่ต้องโค่น ให้เว้นไว้ได้ หรือการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ตอนนั้ก็เป็นที่ต้องการของตลาด เป็นการสร้างรายได้อีกทางหนึ่งให้กับเกษตรกรชาวสวนยาง
- การทำสวนยางยั่งยืนหรือพืชร่วมยาง หลายท่านอาจไม่มั่นใจในการเปลี่ยนรูปแบบ หากลงไปคลุกคลีกับพื้นที่ จะสร้างความมั่นใจได้มากขึ้น แต่อาจเริ่มทำทีละเล็กทีละน้อย โดยการปลูกต้องไม่ตั้งความหวังไว้นานาน แต่ให้ตั้งความหวังว่าปลูกวันนี้กินวันนี้ เช่น การปลูกมะนาว ๓๐ วันให้ได้กิน ปลูกทุเรียน ๖๐ วันให้ได้กิน โดยการทาบกิ่ง หรือตอนกิ่ง แล้วนำกิ่งมาขาย จำหน่ายได้
- เรื่องของอาหารถือว่าเป็นปัจจัยหลักหรือปัจจัยสี่ เน้นเรื่องของอาหารและยา ทำอย่างไรให้พื้นที่ของเรามีอาหารและยา โดยทำให้เป็นพืชสมุนไพร ปลูกใช้ ปลูกเปลี่ยนวิธีคิด และปรับเปลี่ยนวิธีการทำ ซึ่งต้องไม่ใช่สารพิษหรือสารเคมี แตกต่างจากสวนผักหรือธุรกิจใหญ่ ๆ ที่ทำแล้วไม่กินเอง เราจะทำอย่างไรให้มีรายได้และมีความสุข
- การศึกษาวิจัยในพื้นที่สวนยางที่มีการปรับแนวคิดโดยการปลูกเพียง ๔๐ ต้นต่อไร่ และมีการปลูกไม้อื่นผสมผสาน เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรได้มากยิ่งขึ้น
- กยท.ส่งเสริมอาชีพ ใช้เป็นแบรนด์ของกยท.เอง เช่น กาแฟ หรือผลผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ของพี่น้องสวนยางยั่งยืน โดยกยท.ทำหน้าที่เปิดตลาด เปิดพื้นที่ช่องทางจัดจำหน่าย มีการเชื่อมโยงกับห้างสรรพสินค้า เพื่อนำผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของเกษตรกรไปจำหน่าย
- สร้างเป้าหมาย สวนยางยั่งยืนในช่วง ๑๐ ปี เพิ่มเป็น ๘ ล้านไร่ โดยเสนอให้รัฐบาลกลางสนับสนุนเกษตรกรที่ทำสวนยางยั่งยืนเพิ่มอีกไร่ละ ๑๐,๐๐๐ บาท เมื่อรวมกับเงินอุดหนุนของกยท.รวมเป็น ๒๖,๐๐๐ บาทต่อไร่
- ในสวนยางที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ พื้นที่ ๖ ล้านไร่ ส่งเสริมให้พี่น้องเกษตรกรปรับเปลี่ยนพื้นที่มาทำสวนยางยั่งยืน แลกกับสิทธิการใช้ประโยชน์
- กยท.สาขาหาดใหญ่ ได้มีการดำเนินการในเรื่องของตลาดบ้างบางส่วน แต่ยังไม่เป็นรูปธรรมมากนัก ได้จัดให้มีมุมแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์ยาง มีช่องทางการเชื่อมโยงตลาดกับผู้ผลิตและผู้บริโภค โดยเปิดตลาดทุกวันจันทร์ นำผลผลิตจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ มาจำหน่าย
- เกษตรกรควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการตลาด โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ หรือการอบรมการขายสินค้าออนไลน์ ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ทางการตลาด เป็นตลาดที่เปิดกว้าง เกษตรกรต้องเรียนรู้และเท่าทันเทคโนโลยีสมัยใหม่ด้วย

■ สรุปเนื้อหา โดยนายกำราบ พานทอง ประธานเครือข่ายเกษตรกรรวมทางเลือกภาคใต้

- การจัดกิจกรรมครั้งนี้ เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานในพื้นที่ มีข้อเสนอที่น่าสนใจมากมาย เช่น ข้อเสนอในเรื่องของการเพิ่มรายได้ของเกษตรกร การสร้างมูลค่าของสวนยางยั่งยืน ทำอย่างไรให้กยท.ใช้กฎบังคับคนที่รับทุนสงเคราะห์ให้สามารถเข้าร่วมการทำพืชร่วมยางมากขึ้น โดยทำตามเงื่อนไขของกยท.ในการทำสวนยางยั่งยืนแทน หรือการใช้สิทธิในการทำสวนยางในเขตป่าแลกกับการทำ

สวนยางยั่งยืน การทำงานร่วมกับเครือข่ายอื่น ๆ ในระดับโลก การตลาดผ่านระบบออนไลน์ หรือการเชื่อมโยงกับเมืองที่มีความหลากหลาย

■ **กล่าวปิดเวทีเสวนา โดย นายสินธพ อินทร์ดี นายกอบต.ท่าข้าม**

- เรื่องพันธกรรมพื้นบ้านจะเติบโตเข้มแข็งได้ เราต้องร่วมกันสร้างและร่วมมือกัน พันธกรรมพื้นถิ่นเราสามารถขยายได้ โดยการปลูกพืชร่วมยาง สามารถนำไม้ต่าง ๆ ไปใช้ประโยชน์ หรือกินได้ เช่น ผักพื้นบ้านต่าง ๆ ซึ่งตอนนี้ขยายไปได้ค่อนข้างดี ในพื้นที่ท่าข้ามยังมีกลุ่มวิสาหกิจเลี้ยงผึ้งหลวงหรือผึ้งโพรงไทย มีประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ รัง มีการลดละเลิกการใช้สารเคมีในสวนยางพารา ซึ่งในเชิงนโยบายนั้นกยท.จะส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพได้อย่างไร เราจะแปรรูปให้เป็นน้ำผึ้งกระเทียมลดคอเรสเตอรอลได้อย่างไร สำหรับพื้นที่ท่าข้ามได้มีการตั้งเป้าหมายให้เป็นวิทยาลัยผึ้งหลวงท่าข้าม ตั้งเป้าเป็นวิทยาลัยผึ้งหลวงท่าข้าม รวมทั้งการสร้างความหลากหลายทางพันธุกรรมพืชท้องถิ่นในพื้นที่สวนยางอย่างต่อเนื่อง การเสวนาครั้งนี้ มีประโยชน์อย่างมากในการนำความรู้ต่าง ๆ ไปปรับประยุกต์ใช้ต่อไปในแต่ละพื้นที่ เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนในพื้นที่

■ **ปิดการเสวนา เวลา ๑๖.๐๐ น.**

นางสาวปราณี วุ่นฝ้าย   บันทึก

นายกำราบ พานทอง   ตรวจทาน